

Het effect van schoolmelk op zuivelconsumptie en andere dranken bij kinderen

Metingen op school en ouder vragenlijst

Oktober 2021: Gertrude G. Zeinstra & Meeke Ummels

Het effect van schoolmelk op zuivelconsumptie en andere dranken bij kinderen

Report 2204, Final

Information and/or data as presented in these slides are part of project 6239203800, commissioned and financed by JOGG, in collaboration with FrieslandCampina, and shall be treated as public. These slides are available at <https://doi.org/10.18174/554629> and were reviewed by Monique Vingerhoeds and authorized by Annelies Dijk. The research that is documented in this report was conducted in an objective way by researchers who act impartial with respect to the client(s) and sponsor(s).

All copyrights reserved under the license All rights reserved. Citation name: WFBR, 2204 Het effect van schoolmelk op zuivelconsumptie en andere dranken bij kinderen.

This research project has been carried out by Wageningen Food & Biobased Research (WFBR), which is part of Wageningen University & Research.

PO box 17, 6700 AA Wageningen, The Netherlands, T + 31 (0)317 48 00 84, E info.wfbr@wur.nl, www.wur.eu/wfbr.

Inhoudsopgave

- Achtergrond & doel
- Onderzoeksmethode
- Resultaten metingen op school
 - Wat drinken kinderen op school?
 - Welke hoeveelheden drinken kinderen op school?
- Resultaten oudervragenlijst
- Discussie + aanbevelingen
- Conclusie

Achtergrond

- Zuivel staat in de Schijf van Vijf, vanwege:
 - Goede voedingsstoffen (eiwit, vitamines B2, B12 en calcium)
 - Verlagen risico darmkanker + diabetes (Gezondheidsraad, 2015)
- Zuivelinname in Nederland daalt, ook bij kinderen (VCP 2012-2016)
- Jonge kinderen drinken veel suikerhoudende dranken (VCP 2012-2016) → mogelijke relatie met overgewicht (Luger et al, 2017)
- FrieslandCampina heeft een vernieuwd concept van het Schoolmelkprogramma (20 weken lang 2-3x per week gratis (karne)melk + yoghurt op school; geleverd in 1-1.5 liter-pakken)

Doel & onderzoeksvragen

Inzicht krijgen in het effect van het vernieuwde schoolmelk concept op de inname van zuiveldranken en andere dranken van kinderen op de basisschool.

Onderzoeksvragen:

- Hoeveel kinderen doen mee met het Schoolmelk-programma?
- Welke dranken drinken de kinderen op school?
- Hoeveel consumenten zij van deze dranken op school?
- Wat zijn de verschillen tussen wel of niet een Schoolmelk-dag?
- Welke ervaringen hebben ouders met het Schoolmelk-programma (o.a. effecten bij hun kind & consumptie thuis)?

Methode

Methode 1

Twee onderdelen:

1. Metingen op school om daadwerkelijke consumptie te meten
 2. Oudervragenlijst om ervaringen van ouders met het Schoolmelk-programma te meten
- Goedkeuring van Sociaal Ethische Commissie
 - Inclusiecriteria scholen:
 - In JOGG-gemeente
 - Op max. 1 uur rijden van Wageningen
 - Ouders ontvingen een informatiebrief en gaven toestemming voor deelname van hun kind

Methode 2: Metingen op school (a)

- Kinderen groep 6 t/m 8 (9-12 jaar)
- 3 scholen*: 3-4 klassen per school
- Twee meetdagen:
 - 1 schoolmelk-dag
 - 1 niet-schoolmelk-dag
- Meetprotocol drankenconsumptie tijdens 'Schoolmelk'-moment:
 - Volle beker (pakje) wegen voor drinkmoment
 - Lege(re) beker (pakje) wegen na drinkmoment
 - Registratie soort drank (waar nodig: navragen bij kind)

Methode 3: Metingen op school (b)

- Binnen dit project is ervoor gekozen om bij alle kinderen met toestemming te meten, want:
 - Kinderen bepalen per dag en ter plekke of zij wel of niet schoolmelk gaan drinken (er is geen vaste groep kinderen die op vaste dagen deelneemt aan het Schoolmelk-programma).
 - We wilden mogelijke indirecte effecten van het Schoolmelk-programma in kaart brengen bij kinderen die geen school(karne)melk drinken (maar bijvoorbeeld 'eigen' melk meebrengen of een andere gezonde keuze maken op een schoolmelk-dag).

Methode 4: Oudervragenlijst

- 9 Schoolmelk basisscholen (3 van metingen op school + 6 andere scholen)
- Ouders met kinderen in groep 1 t/m 8 *
- Gebruikelijke drank van het kind (soort) voor 6 eetmomenten op 3 dagen:
 - Gewone (volledige) schooldag
 - Schoolmelk-dag
 - Weekenddag
- Ouderpercepties/houding t.o.v. melk en karnemelk **
- Ouderervaringen t.a.v. Schoolmelk-programma inclusief ervaren effecten van het programma op welke dranken het kind (gezin) drinkt **
- Demografische gegevens

Tijdspad dataverzameling 2021

	Meetdagen	Oudervragenlijst
School 1	Maandag 22 maart: geen Schoolmelk Vrijdag 26 maart: Schoolmelk	Donderdag 8 april
School 2	Woensdag 14 april: Schoolmelk Maandag 19 april: geen Schoolmelk	Vrijdag 30 april
School 3	Dinsdag 18 mei: Schoolmelk Vrijdag 21 mei: geen Schoolmelk	Woensdag 2 juni
School 4 t/m 9	-	Donderdag 3 juni

Analyses en aannames

- Metingen op school:
 - Drankenconsumptie = [gewicht voor] – [gewicht na]
 - Gemiddelden + SD* of Frequenties (%) berekend
 - Schoolmelk-dag + niet-schoolmelk-dag vergeleken: beschrijvend en/of getoetst a.d.h.v. (gepaarde) t-toets, Chi-kwadraat of ANOVA
 - Indien suikergehalte van de drank onbekend, dan uitgegaan van de reguliere variant (met suiker)
- Oudervragenlijst:
 - Frequenties (%) berekend, beschrijvend
 - Gemiddelden + SD* berekend, t-toets en Spearman correlatie
- Uitgangspunt: $p < 0.05$ is statistisch significant

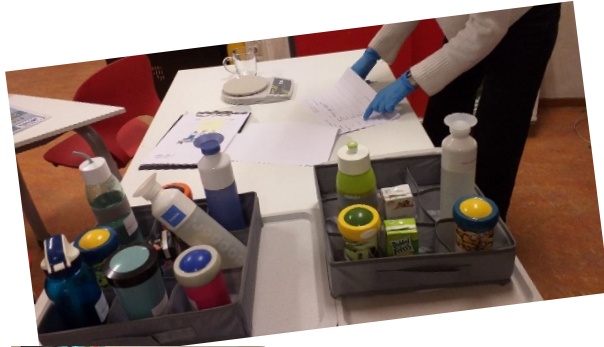
Operationalisatie zuivel en suikerhoudende dranken

	Zuivel	Suikerhoudende drank
Melk + karnemelk	Ja	Nee
Water + thee zonder suiker *	Nee	Nee
Thee met suiker	Nee	Ja
Gezoete melkdranken	Ja	Ja
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	Ja	Nee
Limonade, ranja (regular)	Nee	Ja
Frisdranken regular	Nee	Ja
Light-frisdranken	Nee	Nee
Vruchten- of groentesappen	Nee	Ja
Vruchtendranken	Nee	Ja
Plantaardige dranken **	Nee	Nee

* Thee zonder suiker werd niet gedronken in dit onderzoeksproject tijdens de meetdagen op school; in de resultatslides van de metingen op school is deze categorie genoteerd als 'water'

** Soja-, amandel-, rijst-, haver-, en kokosdrink

Impressie uitvoer + gebruikte drankenkaart

 wat drink jij?		Water Mineralwater Thee zonder suiker	Thee met suiker
Ongezoete zuiveldranken Karnemelk Melk Naturel yoghurt Optemel			
Gezoete zuiveldrink Chocolademelk Yokidrink Fristi Drink yoghurt			
Frisdrank Cola Sinas Ice tea Cassis 7-up		Frisdrank light Rivella Cola light Sinas light Spa Touch 7-up light Cassis light	
Vruchtendrank Sinaasappelsap Appelsap Wicky Takti Capri Sun Dubbeldrink Dubbelfriss		Plantaardige drank Sojadrink Amandeldrink Rijstdrink Haverdrink Kokosdrink	
Sportdrink AA drank Aquarius Active O2		Limonade Ranja Siroop Aanmaaklimonade	

Resultaten metingen op school

Kenmerken van de drie scholen:

	Locatie	Rooster	Beleid drinken	Schoolmelk-dagen	Tijdstip Schoolmelk	Toestemming ouders metingen
School 1	Apeldoorn	Continu	-	Woensdag, donderdag en vrijdag	Tijdens de lunchpauze: 11.45 – 12.00 uur	Digitaal (via app)
School 2	Utrecht	Continu	-	Dinsdag, woensdag, donderdag. Proberen de hele week te schenken.	Tijdens de lunchpauze: 12.00 – 12.15 uur	Digitaal (via nieuwsbrief en app)
School 3	Almere	Regulier	Water ochtendpauze	Dinsdag en donderdag	Tijdens de ochtendpauze: 10.15 en 10.45 uur	Digitaal (via app) en papieren versie

Twee scholen hebben het Schoolmelk-moment tijdens de lunchpauze en één school tijdens de ochtendpauze

Deelnemers metingen op school

	Klassen	Uitgenodigd N	Toestemming N (%)	Verwachte toestemming door school N (%)	Beide meetdagen gemeten N (%)
School 1	4: 6A, 6B, 7 & 8	109	65 (60%)	98 (90%)	54 (47%)
School 2	4: 5/6, 6, 7 & 8	85	18 (21%)	85 (100%)	10 (9%)
School 3	3: 5/6, 7 & 8	83	53 (64%)*	17 (20%)	50 (44%)
Totaal	11	277	136 (49%)	200 (72%)	114 (41%)

**Naast digitaal consent ook 'papieren informed consent' aangeboden*

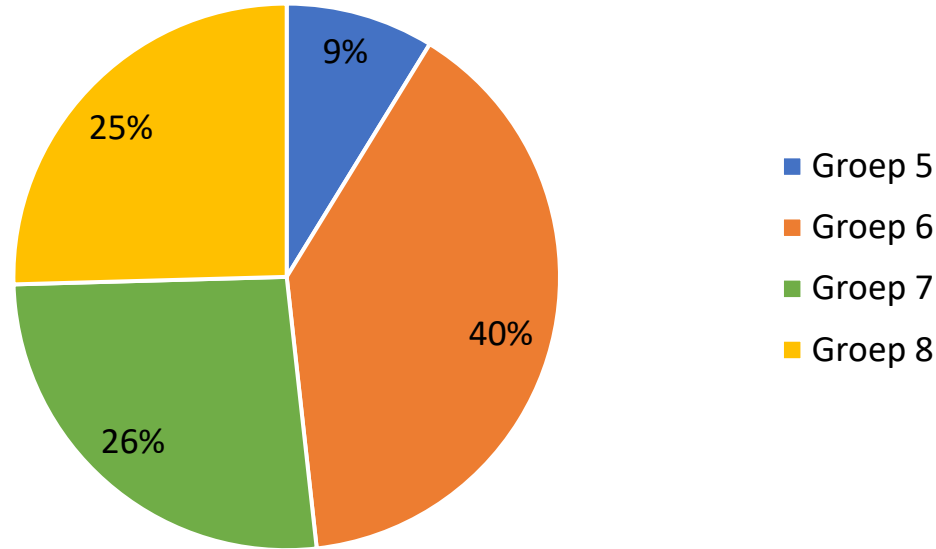
Toestemming voor deelname was lager dan verwacht door school
Onderzoeksgroep metingen op school: 114 kinderen

Demografische kenmerken kinderen (N=114): geslacht en leeftijd

School	N	Jongens: N (%)	Meisjes: N(%)	School	N	Leeftijd (Gem. ± SD)
School 1	54	34 (63%)	20 (37%)	School 1	54	10,7 ± 1,1
School 2	10	5 (50%)	5 (50%)	School 2	10	9,9 ± 0,6
School 3	50	25 (50%)	25 (50%)	School 3	50	10,9 ± 1,3
Totaal	114	64 (56%)	50 (44%)	Totaal	114	10,7 ± 1,2

De gemiddelde leeftijd van de deelnemende kinderen was 10,7 jaar (Range 7 – 14 jaar).
Er deden iets meer jongens mee (56%) dan meisjes (44%).

Demografische kenmerken kinderen: groepen

Het onderzoek richtte zich op groep 6-7-8

40% van de kinderen zat in groep 6

Op twee scholen is er een groep 5-6 klas geïncludeerd

Hoeveel kinderen doen mee met het Schoolmelk-programma?

School	N	Schoolmelk: N (%)	Schoolkarnemelk: N (%)	Deelname totaal
School 1	54	19 (35%)	-	19 (35%)
School 2	10	7 (70%)	-	7 (70%)
School 3	50	6 (12%)	1 (2%)	7 (14%)
Totaal	114	32 (28%)	1 (1%)	33 (29%)

29% van de deelnemende kinderen dronk (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma tijdens de schoolmelk-dag.

Deelname aan het programma verschilt tussen de drie scholen (Chi-kwadraat $p < 0.001$), dit komt met name door school 2 en in mindere mate door school 3. De lagere deelname bij school 3 zou mogelijk verklaard kunnen worden door het feit dat deze school een drinkwaterbeleid heeft, een regulier schoolrooster en de ochtendpauze als drinkmoment heeft (niet de lunch zoals school 1 en 2).

Welke dranken drinken kinderen op school?

Wat drinken kinderen op school (11 categorieën)?

	Niet-schoolmelk-dag: N (%)	Schoolmelk-dag: N (%)
Water	61 (53%)	51 (45%)
Melk + karnemelk	11 (10%)	34 (30%)
Limonade, ranja (regular)	20 (17%)	9 (8%)
Vruchtendranken	5 (4%)	6 (5%)
Gezoete melkdranken	4 (3%)	2 (2%)
Vruchten- of groentesappen	4 (3%)	3 (3%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	3 (3%)	1 (1%)
Light-frisdranken	3 (3%)	3 (3%)
Frisdranken regular	-	1 (1%)
Thee met suiker	-	-
Plantaardige dranken	-	-
<i>Beker leeg (missing)</i>	3 (3%)	4 (3%)
Totaal	114 (100%)	114 (100%)

Top 3 gedronken dranken op school: water, (karne)melk en limonades

Schoolmelk-dag: meer kinderen drinken (karne)melk; minder kinderen drinken water en limonades

Hoeveel kinderen drinken hetzelfde op beide dagen?

Op beide dagen	N
Water	45
Melk + karnemelk	9
Limonade, ranja	8
Gezoete melkdranken	2
Melkdranken zoetstof	1
Light-frisdranken	1
Vruchtendranken	1
Totaal	67 (59%)

67 kinderen (59%)
drinken op beide dagen
(schoolmelk-dag &
niet-schoolmelk-dag)
dezelfde drank

Hoeveel kinderen drinken water per school?

	Niet-schoolmelk-dag N (%)	Schoolmelk-dag N (%)
School 1 (N=54)	16 (26%)	11 (22%)
School 2 (N=10)	7 (12%)	3 (6%)
School 3 (N=50)	38 (62%)	37 (72%)
Totaal	61 (54%)	51 (45%)

Op school 3, met waterdrinkbeleid, drinken meer kinderen water (62-72%) dan op de andere twee scholen.

Het waterdrinkbeleid van school 3 lijkt dus invloed te hebben op hoeveel kinderen water drinken.

Verschuiving binnen kinderen t.a.v. zuivel (N=113)

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	Frequentie totaal N (%)
Zuivel	Zuivel	13 (12%)
Geen zuivel	Zuivel	24 (21%)
Zuivel	Geen zuivel	5 (4%)
Geen zuivel	Geen zuivel	71 (63%)

	Veranderaars	Stabielen
Zuivel SMD* (N=37)	24 (83%)	13 (15%)
Niet zuivel SMD* (N=76)	5 (17%)	71 (85%)
Chi-kwadraat: $p < 0.001$		

63% drinkt op beide dagen geen zuivel en 12% drinkt zuivel op beide dagen, dus de meeste kinderen veranderen niet (75%).

21% van de kinderen gaat van geen zuivel naar zuivel, terwijl 4% de andere kant op verandert.

De Chi-kwadraat toets laat een significante relatie zien tussen soort drank en dag: het aantal kinderen dat zuivel gaat drinken (N=24) is hoger dan verwacht; aantal kinderen dat de andere kant op beweegt (N=5) lager dan verwacht op basis van de geobserveerde waarden.

Inzoomen op veranderaars: geen zuivel → zuivel (N=24)

Hoe zit het met suikerhoudende zuiveldranken?

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N
Water	Karnemelk	1
Water	Schoolmelk	13
<i>Leeg</i>	Schoolmelk	1
Vruchtensap	Schoolmelk	1
Vruchtensap	Schoolmelk-karnemelk	1
Vruchtendrank	Schoolmelk	2
Limonade, ranja, siroop, diksap	Schoolmelk	5
		24

De kinderen die zuivel zijn gaan drinken op een schoolmelk-dag (N=24), drinken op die dag geen zuiveldranken met toegevoegd suiker.

Bij 14 van de 24 gaat het om een verschuiving van water naar zuivel zonder suiker.

Bij 9 van de 24 gaat het om een verschuiving van suikerhoudende dranken naar zuivel zonder suiker.

23 van deze 24 kinderen dronken op de schoolmelk-dag (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.

Inzoomen op de stabiele zuivel groep (N=13):

Hoe zit het met suikerhoudende zuiveldranken?

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N
Melk, halfvol	Schoolmelk	5
Schoolmelk*	Schoolmelk	4
Gezoete melkdranken	Schoolmelk	1
Gezoete melkdranken	Gezoete melkdranken	3
		13

* *Kinderen die schoolmelk dronken op een niet-schoolmelk-dag*

Van de kleine groep stabiele zuiveldrinkers (zuivel op beide dagen), drinken de meesten (9 v/d 13) ongezoete zuivel op beide dagen

Eén kind verandert van gezoete naar ongezoete zuivel

Drie kinderen drinken op beide dagen gezoete zuivel

10 van deze 13 kinderen dronken op de schoolmelk-dag (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.

Verschuiving binnen kinderen t.a.v. suiker

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag (=SMD)	Frequentie totaal N (%) N=113
Suikerhoudend	Suikerhoudend	16 (14%)
Zonder suiker	Suikerhoudend	5 (4%)
Suikerhoudend	Zonder suiker	17 (15%)
Zonder suiker	Zonder suiker	75 (66%)

	Veranderaars	Stabielen
Zonder suiker SMD	17 (77%)	75 (82%)
Met suiker SMD	5 (23%)	16 (18%)
Chi-kwadraat: $p < 0.001$		

66% drinkt op beide dagen dranken zonder suiker en 14% drinkt suikerhoudende dranken op beide dagen, dus de meeste kinderen veranderen niet (80%).

17% van de kinderen gaat van suikerhoudend naar zonder suiker, 4% verschuift de andere kant op.

De Chi-kwadraat toets laat een significante relatie zien tussen soort drank en dag: het aantal kinderen dat zonder suiker gaat drinken (N=17) is hoger dan verwacht, de andersom bewegers (N=5) lager dan verwacht.

Inzoomen op veranderaars 'suiker → zonder suiker'

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N
Limonade, ranja, siroop, diksap	Water	1
Vruchtensap	Water	1
Limonade, ranja, siroop, diksap	Schoolmelk	5
Vruchtensap	Schoolmelk	1
Vruchtendrank	Schoolmelk	2
Gezoete melkdranken	Schoolmelk	1
Vruchtensap	Schoolmelk-karnemelk	1
Limonade, ranja, siroop, diksap	Light-frisdranken	1
Vruchtendrank	Light-frisdranken	1
Limonade, ranja, siroop, diksap	<i>Leeg</i>	3
		17

De dranken zonder suiker zijn op een schoolmelk-dag water (2x), school-(karne)- melk (10x) of light- frisdrank (2x).

10 van de 17 gaan van suikerhoudende dranken naar ongezoete zuivel, waarvan 1 kind van gezoete zuivel naar ongezoete zuivel.

2 kinderen gaan van suikerhoudende drank naar water.

10 van deze 17 kinderen dronken op de schoolmelk-dag (karne)-melk vanuit het Schoolmelk-programma.

Inzoomen op stabiele zonder-suiker groep (N=75)

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N
Water	Water	45
Water	Schoolmelk	13
Water	Karnemelk	1
Schoolmelk	Schoolmelk	4
Melk of karnemelk	Schoolmelk	5
Schoolmelk*	Water	2
Melkdranken zoetstof	Melkdranken zoetstof	1
Light-frisdranken	Water	1
Light-frisdranken	Light-frisdranken	1
Leeg	Water	1
Leeg	Schoolmelk	1
		75

De kinderen die op beide dagen geen suikerhoudende dranken drinken (N=75), drinken over het algemeen water, schoolmelk of karnemelk.

15 van de 75 kinderen verschuiven van niets of water naar schoolmelk of karnemelk.

2 van de 75 verschuiven van schoolmelk naar water.

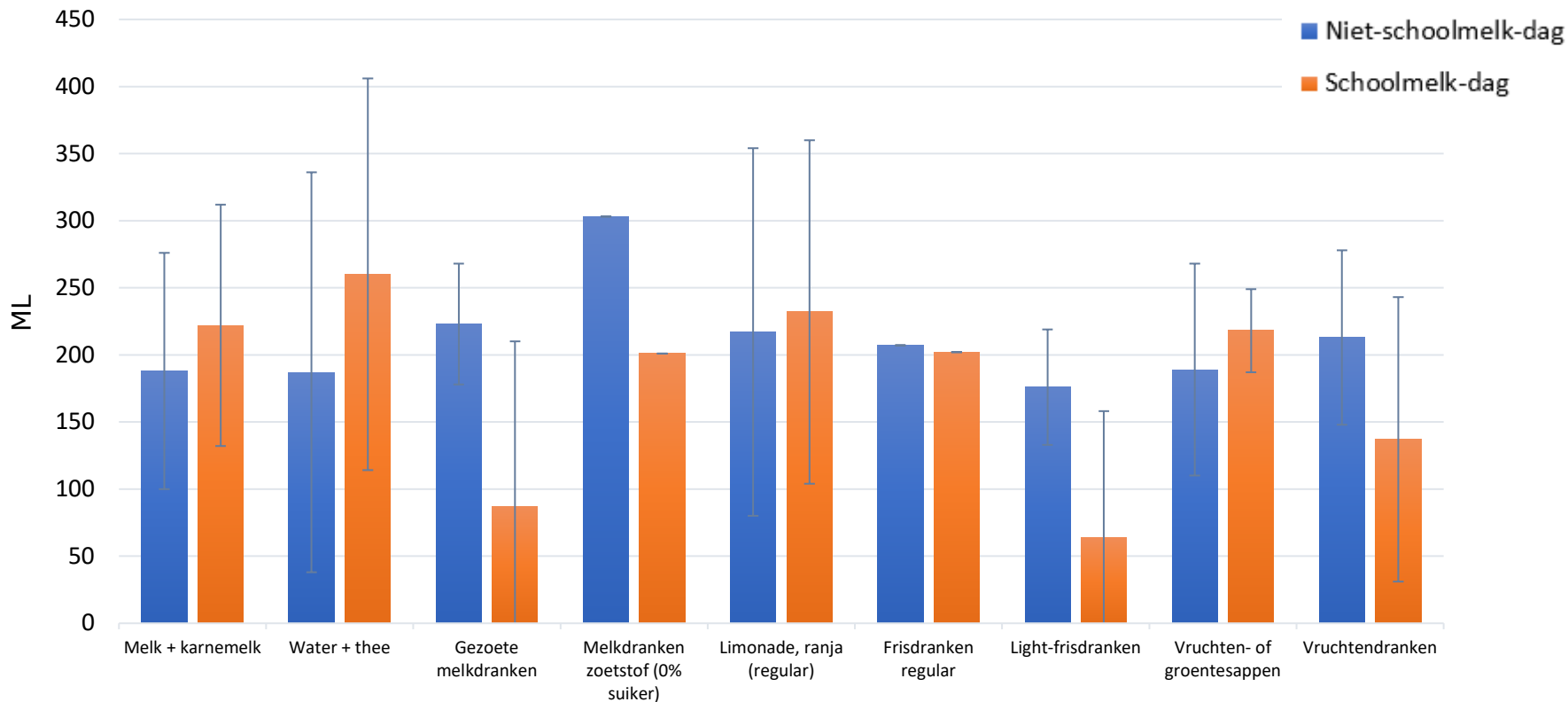
25 van deze 75 kinderen dronken op de schoolmelk-dag (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.

* *Kinderen die schoolmelk dronken op een niet-schoolmelk-dag*

Hoeveel drinken kinderen op school?

Gemiddelde consumptie in ml (SD) per drankcategorie

Consumptie – over dranken heen

	Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	Vershil-score*
<i>N=113</i>			
Totale consumptie in ml (SD)	187 (121)	220 (133)	33 (134)
Gepaarde t-toets: $p=0,011$			

*Vershil-score = schoolmelk-dag – niet-schoolmelk-dag

Op een schoolmelk-dag drinken de kinderen iets meer (33ml) dan op een niet-schoolmelk-dag (over alle dranken heen)

Verandering in hoeveelheid drinken tussen zuivel-groepen

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N	Verandering in ml (SD)*
Zuivel	Zuivel	13	-18 (102)
Geen zuivel	Zuivel	24	43 (134)
Zuivel	Geen zuivel	5	-66 (139)
Geen zuivel	Geen zuivel	71	45 (136)
ANOVA: $p=0,15$			

* *Verandering in ml = schoolmelk-dag - niet-schoolmelk-dag*

Sommige groepen lijken meer te gaan drinken, sommigen minder, maar de groepen verschillen niet significant van elkaar (SD toont grote spreiding tussen kinderen en dagen).

Verandering in hoeveelheid drinken tussen suiker-groepen

Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	N	Verandering in ml (SD)*
Suikerhoudend	Suikerhoudend	16	-10 (98)
Zonder suiker	Suikerhoudend	5	-70 (81)
Suikerhoudend	Zonder suiker	17	45 (163)
Zonder suiker	Zonder suiker	76	46 (133)
ANOVA: $p=0,14$			

* *Verandering in ml = schoolmelk-dag - niet-schoolmelk-dag*

Sommige groepen lijken meer te gaan drinken, sommigen minder, maar de groepen verschillen niet significant van elkaar (SD toont grote spreiding tussen kinderen en dagen).

Samenvatting metingen op school

- Water, (karne)melk en limonades zijn de meest gedronken dranken op school.
- De meeste kinderen drinken op beide dagen geen zuivel (63%); 12% drinkt zuivel op beide dagen.
- De meeste kinderen drinken op beide dagen dranken zonder suiker (67%); 14% drinkt suikerhoudende dranken op beide dagen.
- 21% verandert van geen zuivel (water of suikerhoudende dranken) naar (karne)melk op een schoolmelk-dag, terwijl 4% de andere kant op verschuift.
- 29% van de kinderen dronk op de schoolmelk-dag (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.
- Grote variatie tussen kinderen in hoeveel er gedronken wordt (60-300ml).
- Op een schoolmelk-dag wordt er iets meer gedronken (33ml), dit hangt niet samen met het drinkgedrag t.a.v. zuivel of suikerhoudende dranken.

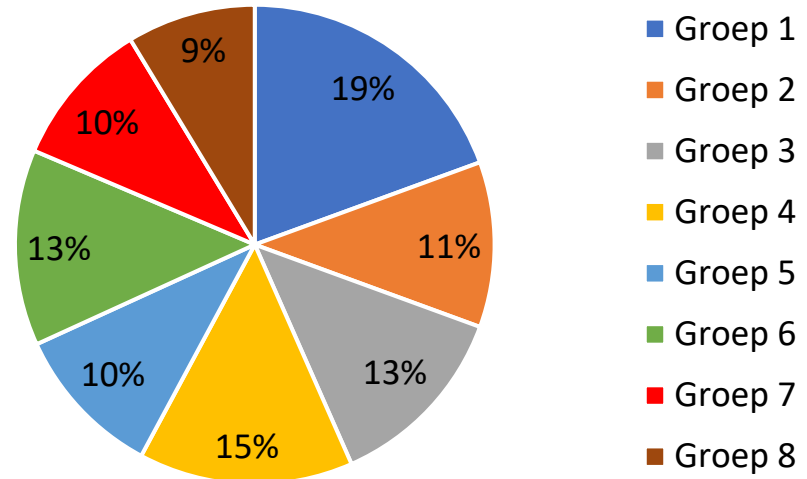
Resultaten oudervragenlijst

Deelnemers oudervragenlijst

	Toestemming ouders deelname N
School 1	95
School 2	14
School 3	29
School 4	7
School 5	22
School 6	20
School 7	1
School 8	20
School 9	34
Totaal	242

	N (%)
Jongens	133 (55%)
Meisjes	108 (45%)
Wil ik niet zeggen	1 (0,4%)

242 ouders hebben de vragenlijst ingevuld; iets meer jongens dan meisjes.

Wat drinken kinderen bij verschillende eetmomenten?

Leeswijzer: De volgende slides laten overzichten zien per eetmoment voor een schoolmelk-dag, een niet-schoolmelk-dag en een weekenddag.

Ouders kruisten aan welke dranken hun kind drinkt per eetmoment; zij konden meerdere opties aankruisen.

De frequenties zijn gesorteerd van hoog naar laag op basis van niet-schoolmelkdag.

Vet gemarkeerde getallen geven aan dat dit percentage groter of kleiner lijkt t.o.v. de andere dagen (beschrijvend want exacte toetsing niet mogelijk).

Wat drinken kinderen bij het ontbijt: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Melk + karnemelk	127 (52%)	123 (51%)	123 (51%)
Water + thee zonder suiker	109 (45%)	118 (49%)	114 (47%)
Limonade, ranja (regular)	32 (13%)	26 (11%)	42 (17%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	23 (10%)	18 (7%)	25 (10%)
Gezoete melkdranken	16 (7%)	14 (6%)	27 (11%)
Vruchten- of groentesappen (V&G)	14 (6%)	13 (5%)	33 (14%)
Plantaardige dranken	10 (4%)	7 (3%)	8 (3%)
Vruchtendranken	9 (4%)	5 (2%)	9 (4%)
Niets	6 (2%)	2 (1%)	1 (0.4%)
Thee met suiker	5 (2%)	6 (2%)	10 (4%)
Light-frisdranken	2 (1%)	3 (1%)	2 (1%)
Frisdranken regular	1 (0.4%)	-	1 (0.4%)

* Ouder kon meerdere
antwoordopties geven

Weinig verschil tussen schoolmelk en niet-schoolmelk-dag;
Weekend iets vaker gezoete dranken en V&G sappen

Wat drinken kinderen 's ochtends tussendoor: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Water + thee zonder suiker	145 (60%)	146 (60%)	147 (61%)
Limonade, ranja (regular)	86 (36%)	85 (35%)	125 (52%)
Melk + karnemelk	26 (11%)	45 (19%)	31 (13%)
Vruchten- of groentesappen (V&G)	17 (7%)	13 (5%)	23 (10%)
Vruchtendranken	11 (5%)	13 (5%)	19 (8%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	14 (6%)	12 (5%)	14 (6%)
Gezoete melkdranken	13 (5%)	10 (4%)	13 (5%)
Light-frisdranken	4 (2%)	5 (2%)	9 (4%)
Thee met suiker	2 (1%)	4 (2%)	7 (3%)
Plantaardige dranken	6 (2%)	5 (2%)	4 (2%)
Niets	1 (0.4%)	1 (0.4%)	3 (1%)
Frisdranken regular	-	-	1 (0.4%)

* Ouder kon meerdere
antwoordopties geven

Vaker (karne)melk op schoolmelk-dag;
Weekend vaker limonades en V&G sappen

Wat drinken kinderen bij de lunch: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Water + thee zonder suiker	124 (51%)	114 (47%)	116 (48%)
Melk + karnemelk	67 (28%)	106 (44%)	116 (48%)
Limonade, ranja (regular)	65 (27%)	45 (19%)	55 (23%)
Gezoete melkdranken	17 (7%)	12 (5%)	34 (14%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	16 (7%)	16 (7%)	33 (14%)
Vruchten- of groentesappen	17 (7%)	16 (7%)	25 (10%)
Vruchtendranken	23 (10%)	17 (7%)	17 (7%)
Thee met suiker	1 (0.4%)	3 (1%)	9 (4%)
Plantaardige dranken	6 (2%)	7 (3%)	8 (3%)
Light-frisdranken	5 (2%)	4 (2%)	6 (2%)
Frisdranken regular	1 (0.4%)	-	2 (1%)
Niets	-	1 (0.4%)	1 (0.4%)

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Vaker (karne)melk op schoolmelk-dag, minder vaak limonades;
Weekend ook vaker (karne)melk + melkdranken met zoete smaak

Wat drinken kinderen bij 's middags tussendoor: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Limonade, ranja (regular)	131 (54%)	126 (52%)	165 (68%)
Water + thee zonder suiker	145 (60%)	149 (62%)	134 (55%)
Vruchten- of groentesappen (V&G)	22 (9%)	20 (8%)	33 (14%)
Vruchtendranken	22 (9%)	21 (9%)	32 (13%)
Melk + karnemelk	14 (6%)	30 (12%)	30 (12%)
Light-frisdranken	8 (3%)	6 (2%)	16 (7%)
Frisdranken regular	1 (0.4%)	2 (1%)	15 (6%)
Gezoete melkdranken	9 (4%)	8 (3%)	13 (5%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	6 (2%)	6 (2%)	6 (2%)
Thee met suiker	3 (1%)	5 (2%)	5 (2%)
Plantaardige dranken	2 (1%)	2 (1%)	4 (2%)
Niets	4 (2%)	4 (2%)	1 (0.4%)

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Vaker (karne)melk op schoolmelk-dag; Weekend ook vaker (karne) melk, limonades en V&G sappen, minder vaak water/ thee zonder suiker

Wat drinken kinderen bij het diner: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Water + thee zonder suiker	171 (71%)	170 (70%)	169 (70%)
Melk + karnemelk	45 (19%)	41 (17%)	63 (26%)
Limonade, ranja (regular)	46 (19%)	50 (21%)	49 (20%)
Niets	21 (9%)	24 (10%)	23 (10%)
Vruchtendranken	15 (6%)	18 (7%)	20 (8%)
Vruchten- of groentesappen	15 (6%)	17 (7%)	15 (6%)
Light-frisdranken	6 (2%)	7 (3%)	12 (5%)
Frisdranken regular	2 (1%)	4 (2%)	10 (4%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	9 (4%)	7 (3%)	9 (4%)
Gezoete melkdranken	3 (1%)	4 (2%)	7 (3%)
Plantaardige dranken	7 (3%)	4 (2%)	3 (1%)
Thee met suiker	1 (0.4%)	-	2 (1%)

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Weinig verschil tussen schoolmelk en niet-schoolmelk-dag;
Weekend meer kinderen die (karne)melk drinken

Wat drinken kinderen 's avonds tussendoor: N (%)?

N=242	Niet-schoolmelk-dag*	Schoolmelk-dag*	Weekenddag*
Water + thee zonder suiker	159 (66%)	159 (66%)	142 (59%)
Limonade, ranja (regular)	64 (26%)	67 (28%)	82 (34%)
Niets	42 (17%)	43 (18%)	39 (16%)
Vruchtendranken	10 (4%)	15 (6%)	25 (10%)
Melk + karnemelk	27 (11%)	26 (11%)	23 (10%)
Frisdranken regular	8 (3%)	5 (2%)	23 (10%)
Light-frisdranken	4 (2%)	4 (2%)	20 (8%)
Vruchten- of groentesappen	10 (4%)	14 (6%)	15 (6%)
Gezoete melkdranken	5 (2%)	4 (2%)	8 (3%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	5 (2%)	7 (3%)	5 (2%)
Thee met suiker	4 (2%)	3 (1%)	4 (2%)
Plantaardige dranken	2 (1%)	2 (1%)	2 (1%)

* Ouder kon meerdere
antwoordopties geven

Weinig verschil tussen schoolmelk en niet-schoolmelk-dag;
Weekend minder vaak water, vaker limonadedranken & frisdrank

Samenvatting oudervragenlijst: soort dranken

- Bij het ontbijt, avondeten en na het avondeten lijkt er weinig invloed te zijn van het Schoolmelk-programma.
- Op een schoolmelk-dag lijken meer kinderen (karne)melk te drinken bij de eetmomenten 's ochtends tussendoor, bij de lunch en 's middags tussendoor.
- In het weekend lijkt er een tendens te zijn dat meer kinderen suikerhoudende dranken drinken, maar ook meer kinderen die zuiveldranken drinken (lunch, 's middags tussendoor en avondeten).

Verschillen tussen onder- en bovenbouw

Leeswijzer: De volgende slides laten vergelijkbare overzichten zien voor een schoolmelk-dag en een niet-schoolmelk-dag opgesplitst voor onderbouw (gr 1 t/m 4) en bovenbouw (gr 5 t/m 8).

De frequenties zijn gesorteerd van hoog naar laag op basis van de onderbouw.

Wat drinkt onder- vs bovenbouw bij ontbijt: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Melk + karnemelk	71 (51%)	72 (51%)	56 (55%)	51 (50%)
Water + thee zonder suiker	62 (44%)	67 (48%)	47 (46%)	51 (50%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	16 (11%)	14 (10%)	7 (7%)	4 (4%)
Limonade, ranja (regular)	18 (13%)	11 (8%)	14 (14%)	15 (15%)
Vruchten- of groentesappen	13 (9%)	16 (11%)	4 (4%)	2 (2%)
Plantaardige dranken	11 (8%)	8 (6%)	1 (1%)	1 (1%)
Gezoete melkdranken	10 (7%)	6 (4%)	6 (6%)	8 (8%)
Vruchtendranken	5 (4%)	4 (3%)	4 (4%)	1 (1%)
Niets	4 (3%)	1 (1%)	2 (2%)	1 (1%)
Thee met suiker	3 (2%)	3 (2%)	2 (2%)	3 (3%)
Light-frisdranken	2 (1%)	2 (1%)	-	1 (1%)
Frisdranken regular	-	-	1 (1%)	-

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Patroon voor de 2 dagen lijkt vergelijkbaar voor onder- en bovenbouw

Wat drinkt onder- vs bovenbouw 's ochtends tussendoor: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Water + thee zonder suiker	81 (58%)	83 (59%)	64 (63%)	63 (62%)
Limonade, ranja (regular)	44 (31%)	46 (33%)	42 (41%)	39 (38%)
Melk + karnemelk	17 (12%)	24 (17%)	9 (9%)	21 (21%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	11 (8%)	8 (6%)	3 (3%)	4 (4%)
Vruchten- of groentesappen	10 (7%)	9 (6%)	7 (7%)	4 (4%)
Vruchtendranken	5 (4%)	7 (5%)	11 (11%)	6 (6%)
Plantaardige dranken	6 (4%)	4 (3%)	-	1 (1%)
Gezoete melkdranken	2 (1%)	3 (2%)	11 (11%)	7 (7%)
Light-frisdranken	2 (1%)	3 (2%)	2 (2%)	2 (2%)
Thee met suiker	2 (1%)	2 (1%)	-	2 (2%)
Niets	1 (1%)	1 (1%)	-	-
Frisdranken regular	-	-	-	-

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Switch naar (karne)melk lijkt groter in bovenbouw;
verder vergelijkbaar patroon

Wat drinkt onder- vs bovenbouw bij de lunch: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Water + thee zonder suiker	69 (49%)	67 (48%)	55 (54%)	47 (46%)
Melk + karnemelk	33 (24%)	53 (38%)	34 (33%)	53 (52%)
Limonade, ranja (regular)	37 (26%)	29 (21%)	28 (27%)	16 (16%)
Vruchtendranken	15 (11%)	10 (7%)	8 (8%)	7 (7%)
Vruchten- of groentesappen	12 (9%)	12 (9%)	5 (5%)	4 (4%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	8 (6%)	10 (7%)	8 (8%)	6 (6%)
Gezoete melkdranken	7 (5%)	6 (4%)	10 (10%)	6 (6%)
Plantaardige dranken	6 (4%)	7 (5%)	-	-
Light-frisdranken	4 (3%)	3 (2%)	1 (1%)	1 (1%)
Thee met suiker	1 (1%)	1 (1%)	-	2 (2%)
Frisdranken regular	1 (1%)	-	-	-
Niets	-	1 (1%)	-	-

* Ouder kon meerdere
antwoordopties geven

Switch naar (karne)melk lijkt groter in bovenbouw;
verder vergelijkbaar patroon

Wat drinkt onder- vs bovenbouw 's middags tussendoor: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Water + thee zonder suiker	80 (57%)	81 (58%)	65 (64%)	68 (67%)
Limonade, ranja (regular)	71 (51%)	70 (50%)	60 (59%)	56 (55%)
Vruchten- of groentesappen	17 (12%)	15 (11%)	5 (5%)	5 (5%)
Vruchtendranken	15 (11%)	13 (9%)	7 (7%)	8 (8%)
Melk + karnemelk	8 (6%)	16 (11%)	6 (6%)	14 (14%)
Light-frisdranken	7 (5%)	4 (3%)	1 (1%)	2 (2%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	3 (2%)	4 (3%)	3 (3%)	2 (2%)
Thee met suiker	2 (1%)	4 (3%)	1 (1%)	1 (1%)
Niets	2 (1%)	4 (3%)	2 (2%)	-
Gezoete melkdranken	2 (1%)	3 (2%)	7 (7%)	5 (5%)
Plantaardige dranken	2 (1%)	2 (1%)	-	-
Frisdranken regular	-	2 (1%)	1 (1%)	-

* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Patroon voor de 2 dagen lijkt vergelijkbaar voor onder- en bovenbouw

Wat drinkt onder- vs bovenbouw bij het diner: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Water + thee zonder suiker	103 (74%)	101 (72%)	68 (67%)	69 (68%)
Limonade, ranja (regular)	25 (18%)	30 (21%)	21 (21%)	20 (20%)
Melk + karnemelk	25 (18%)	21 (15%)	20 (20%)	20 (20%)
Niets	9 (6%)	12 (9%)	12 (12%)	12 (12%)
Vruchten- of groentesappen	9 (6%)	12 (9%)	6 (6%)	5 (5%)
Vruchtendranken	8 (6%)	12 (9%)	7 (7%)	6 (6%)
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	6 (4%)	4 (3%)	3 (3%)	3 (3%)
Light-frisdranken	4 (3%)	5 (4%)	2 (2%)	2 (2%)
Plantaardige dranken	2 (1%)	3 (2%)	5 (5%)	1 (1%)
Gezoete melkdranken	1 (1%)	1 (1%)	2 (2%)	3 (3%)
Frisdranken regular	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)	3 (3%)
Thee met suiker	1 (1%)	-	-	-

* Ouder kon meerdere
antwoordopties geven

Patroon voor de 2 dagen lijkt vergelijkbaar voor onder- en bovenbouw

Wat drinkt onder- vs bovenbouw 's avonds tussendoor: N (%)

	ONDERBOUW Niet-schoolmelk-D* N=140	ONDERBOUW Schoolmelk-D* N=140	BOVENBOUW Niet- schoolmelk-D* N=102	BOVENBOUW Schoolmelk-D* N=102
Water + thee zonder suiker	94 (67%)	97 (69%)	65 (64%)	62 (61%)
Limonade, ranja (regular)	32 (23%)	32 (23%)	32 (31%)	35 (34%)
Niets	20 (14%)	21 (15%)	22 (22%)	22 (22%)
Melk + karnemelk	16 (11%)	9 (6%)	11 (11%)	17 (17%)
Vruchten- of groentesappen	6 (4%)	7 (5%)	4 (4%)	7 (7%)
Vruchtendranken	4 (3%)	13 (9%)	6 (6%)	2 (2%)
Light-frisdranken	3 (2%)	4 (3%)	1 (1%)	-
Melkdranken zoetstof (0% suiker)	2 (1%)	3 (2%)	3 (3%)	4 (4%)
Frisdranken regular	2 (1%)	1 (1%)	6 (6%)	4 (4%)
Plantaardige dranken	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)
Plantaardige dranken	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)
Gezoete melkdranken	1 (1%)	-	4 (4%)	4 (4%)
Thee met suiker	-	-	4 (1%)	3 (3%)

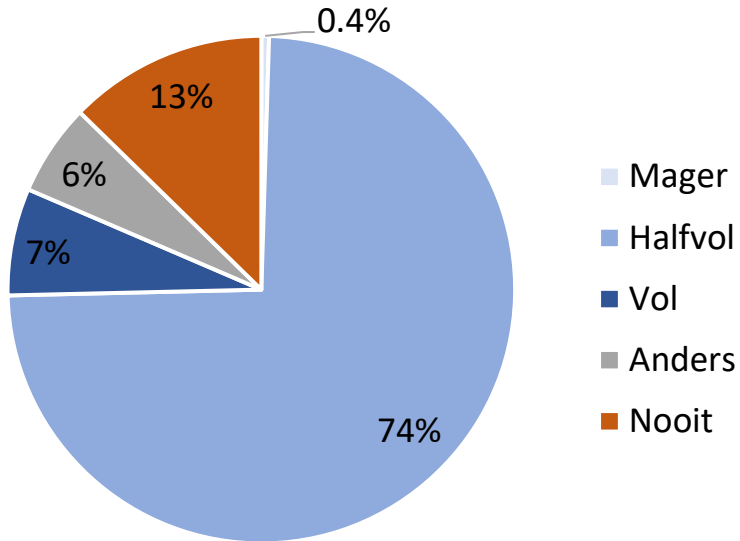
* Ouder kon meerdere antwoordopties geven

Switch (karne)melk anders in bovenbouw; verder vergelijkbaar patroon ⁵³

Samenvatting exploratie onder- vs bovenbouw

- Patronen qua soort drinken op niet-schoolmelk-dag versus schoolmelk-dag lijken grotendeels vergelijkbaar voor de onderbouw en bovenbouw.
- Voor een aantal eetmomenten lijkt de verschuiving naar (karne)melk op een schoolmelk-dag groter te zijn voor de bovenbouw vergeleken met de onderbouw: `s ochtends tussendoor, lunch & `s avonds tussendoor.

Welke soort melk drinken de kinderen meestal (N=242)?

Als basisschoolkinderen melk drinken, dan is dit meestal halfvolle melk (74%). 13% drinkt nooit melk.

Belang melk & karnemelk

Stellingen *	Gem. ± SD Onderbouw (N=143)	Gem. ± SD Bovenbouw (N=98)	Gem. ± SD Totaal (N=241)	% Eens (Score 4+5)	% Oneens (Score 1+2)
Ik vind het belangrijk dat mijn kind elke dag melk of karnemelk drinkt	3,6 ± 1,2^a	3,3 ± 1,3^b	3,5 ± 1,2	60%	21%
Mijn kind mag zelf kiezen welk drinken hij/zij meeneemt naar school	2,3 ± 1,0	2,2 ± 1,0	2,3 ± 1,0	15%	70%
Ik vind het onhandig om melk of karnemelk mee naar school te geven	3,0 ± 1,3	3,0 ± 1,4	3,0 ± 1,4	44%	40%
Ik vind melk en karnemelk gezond voor kinderen	3,9 ± 0,9^a	3,5 ± 1,1^b	3,7 ± 1,0	72%	11%
Ik vind melk en karnemelk onnodig voor kinderen	1,8 ± 0,9	2,0 ± 1,1	1,8 ± 0,9	7%	78%

- De meeste ouders (≥72%) vinden (karne)melk gezond voor kinderen en niet onnodig.
- Een iets lager percentage (60%) vindt het belangrijk dat hun kind elke dag (karne)melk drinkt.
- Onderbouw ouders scoren hoger op gezondheidsaspect + belang van elke dag (karne)melk (p<0.05).
- De meeste kinderen (70%) mogen niet zelf kiezen welke drank ze mee naar school willen.
- 44% van de ouders vindt (karne)melk mee naar school geven onhandig.

Voorkeuren melk & karnemelk

Stellingen*	Gem. ± SD Onderbouw (N=134)	Gem. ± SD Bovenbouw (N=92)	Gem. ± SD Totaal (N=226)	% Eens (Score 4+5)	% Oneens (Score 1+2)
Mijn kind vindt melk lekker	3,7 ± 1,2	3,5 ± 1,3	3,6 ± 1,2	68%	20%
Mijn kind vindt karnemelk lekker	1,8 ± 1,0	2,0 ± 1,0	1,9 ± 1,0	12%	82%
Paired t-test: p=0,02					
Ik (ouder) vind melk lekker	3,5 ± 1,4	3,5 ± 1,3	3,5 ± 1,3	62%	23%
Ik (ouder) vind karnemelk lekker	2,4 ± 1,5	2,9 ± 1,4	2,6 ± 1,5	35%	55%
Paired t-test: p=0,57					

- Melk wordt lekkerder gevonden dan karnemelk: het verschil tussen melk en karnemelk is groter bij kinderen dan ouders.
- Er is een significant positieve correlatie tussen voorkeur ouder en kind voor zowel melk ($r=0,44$; $p<0,001$) als voor karnemelk ($r=0,44$; $p<0,001$).
- Geen verschil tussen onderbouw en bovenbouw.

Evaluatie Schoolmelk-programma

Stellingen*	Gem. ± SD Onderbouw (N=139)	Gem. ± SD Bovenbouw (N=98)	Gem. ± SD Totaal (N=237)	% Eens (Score 4+5)	% Oneens (Score 1+2)
Ik vind het fijn dat de school van mijn kind deelneemt aan het Schoolmelk-programma	3,9 ± 1,2^a	3,6 ± 1,2^b	3,0 ± 1,2	66%	14%
Mijn kind vindt het Schoolmelk-programma op school plezierig	3,5 ± 1,1^a	3,2 ± 1,2^b	3,4 ± 1,1	49%	19%
Door het Schoolmelk-programma is mijn kind melk lekkerder gaan vinden	2,4 ± 1,1	2,2 ± 1,1	2,3 ± 1,0	13%	62%
Door het Schoolmelk-programma is mijn kind karnemelk lekkerder gaan vinden	1,9 ± 0,9	1,7 ± 0,9	1,8 ± 0,9	4%	80%

- 66% van de ouders vindt het fijn dat school deelneemt aan het Schoolmelk-programma
- De helft van de kinderen vindt het Schoolmelk-programma plezierig (ouder-gerapporteerd)
- Voor beide stellingen scoren onderbouw-ouders hoger dan bovenbouw-ouders ($p < 0.05$)
- Het Schoolmelk-programma leidt niet tot een hogere kind-voorkeur voor melk of karnemelk

Effecten Schoolmelk-programma (op kind)

Stellingen*	Gem. ± SD Onderbouw (N=139)	Gem. ± SD Bovenbouw (N=98)	Gem. ± SD Totaal (N=237)	% Eens (Score 4+5)	% Oneens (Score 1+2)
Door het Schoolmelk-programma is mijn kind meer melk/ karnemelk gaan drinken	2,4 ± 1,2	2,1 ± 1,3	2,3 ± 1,3	19%	65%
Door het Schoolmelk-programma is mijn kind meer andere dranken gaan drinken	1,9 ± 0,9	1,6 ± 0,8	1,8 ± 0,9	3%	83%
Door het Schoolmelk-programma is mijn kind minder andere dranken gaan drinken	2,0 ± 1,0	1,8 ± 0,8	1,9 ± 0,9	5%	80%

- Eén op de vijf ouders (19%) geeft aan dat hun kind door het Schoolmelk-programma meer (karne)melk is gaan drinken; 65% geeft aan dat dit niet zo is.
- De meeste ouders (≥80%) geven aan dat hun kind niet meer of minder van andere dranken is gaan drinken door het Schoolmelk-programma.
- Er zijn geen significante verschillen tussen onderbouw en bovenbouw.

Door het Schoolmelk-programma is mijn kind meer andere dranken gaan drinken: N=7 (3%) eens

Van welke soort drank is uw kind meer gaan drinken?

Karnemelk

Meer interesse in
proeven van
andere
melksoorten

Water en
chocomelk

Water

Melkproducten

Appelsap, Taksi
of Optimel

Wicky

Door het Schoolmelk-programma is mijn kind minder andere dranken gaan drinken: N=12 (5%) eens

Van welke soort drank is uw kind minder gaan drinken?

Effecten Schoolmelk-programma (op gezin)

Stellingen*	Gem. \pm SD onderbouw (N=138)	Gem. \pm SD bovenbouw (N=98)	Gem. \pm SD totaal (N=236)	% Eens (Score 4+5)	% Oneens (Score 1+2)
Door het Schoolmelk-programma heeft ons gezin ander drinken in huis gehaald	1,7 \pm 0,7	1,7 \pm 0,8	1,7 \pm 0,8	2%	87%
Door het Schoolmelk-programma is ons gezin meer melk/karnemelk gaan drinken	1,9 \pm 0,9	1,7 \pm 0,8	1,8 \pm 0,8	5%	85%

- De meeste ouders ($\geq 85\%$) geven aan dat ze geen ander drinken in huis gehaald hebben door het Schoolmelk-programma; ook is het gezin niet meer (karne)melk gaan drinken.
- Geen verschil tussen onderbouw en bovenbouw.

Discussie

Hoofdbevindingen 1

- 29% van de deelnemende kinderen dronk op de schoolmelk-dag (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.
- Water, (karne)melk en limonades zijn de meest gedronken dranken op school.
- De meeste kinderen drinken op een niet-schoolmelk-dag en schoolmelk-dag vergelijkbare dranken: 63% drinkt op beide schooldagen geen zuivel, 66% drinkt op beide dagen dranken zonder suiker en 59% drinkt precies dezelfde drank(categorie).
- Voor 21% van de kinderen lijkt schoolmelk op school tot een verschuiving te leiden richting ongezoete zuivel 'ten koste van' water (3 op de 5) en suikerhoudende dranken (2 op de 5); 4% van de kinderen verschuift van zuivel naar niet zuivel.

Hoofdbevindingen 2

- Er is veel variatie tussen kinderen in hoeveel zij drinken op school (60-300ml).
- Op een schoolmelk-dag wordt er iets meer (33ml) gedronken, dit hangt niet samen met het drinkgedrag t.a.v. zuivel of suikerhoudende dranken.
- 19% van de ouders gaf aan dat hun kind meer (karne)melk is gaan drinken door het Schoolmelk-programma – dit is vergelijkbaar met de verschuiving van 21% uit de metingen op school.
- De oudervragenlijst geeft aan dat deze verschuiving plaats lijkt te vinden tijdens de eetmomenten: 's ochtends tussendoor, bij de lunch en 's middags tussendoor. Bij de andere eetmomenten lijkt er geen invloed te zijn van het Schoolmelk-programma.

Hoofdbevindingen 3

- De patronen op niet-schoolmelk-dag en schoolmelk-dag lijken grotendeels vergelijkbaar voor de onderbouw en bovenbouw, waarbij op een aantal eetmomenten de verschuiving naar (karne)melk op een schoolmelk-dag in de bovenbouw groter lijkt te zijn dan in de onderbouw.
- Ouders geven aan dat de meeste kinderen niet meer of minder andere dranken zijn gaan drinken door het Schoolmelk-programma.
- Voorkeur kind voor (karne)melk is niet gestegen door het Schoolmelk-programma.
- Geen veranderingen thuis t.a.v. drinkgedrag gezin door het Schoolmelk-programma.
- 66% van de ouders vindt deelname school aan Schoolmelk-programma fijn; 49% van de kinderen vindt deelname aan het programma plezierig (ouder-gerapporteerd); Onderbouw-ouders geven hier hogere scores dan bovenbouw-ouders.

Discussiepunten 1

- Minder dan 1/3e van de deelnemende kinderen maakt gebruik van schoolmelk
→ Dit is een relatief kleine groep, dit beperkt mogelijk de effecten van het Schoolmelk-programma.
- Op één school was er water-drink-beleid; daar waren meer kinderen die water dronken op school → Mogelijk leidt dit tot een plafondeffect voor schoolmelk.
- Deelname onderzoek (41%) was lager dan verwacht door school (72%). Het is mogelijk dat de deelnemende groep anders was dan de niet-deelnemers (bijv. kinderen met toestemming doen vaker mee aan het Schoolmelk-programma).

Discussiepunten 2

- Soms was er schoolmelk over, zodat de school ook schoolmelk schonk op een niet-schoolmelk-dag (bijv. Almere), dit kan enige invloed hebben gehad op de resultaten.
- Het is mogelijk dat kinderen door de onderzoekssituatie iets vaker hun beker leeg dronken. Echter de situatie was vergelijkbaar voor de niet-schoolmelk-dag en de schoolmelkdag. Daarnaast waren de onderzoekers niet aanwezig in de klas, dus we verwachten dat het effect hiervan verwaarloosbaar was.
- Het hangt af van het individuele eetpatroon van het kind welke verandering/ situatie t.a.v. drinken wenselijk is (bijv. de verandering van 'water naar zuivel' is positief vanuit zuiveloogpunt, maar mogelijk minder gunstig vanuit calorisch oogpunt).

Discussiepunten 3

- Er zijn zowel objectieve metingen (op school) uitgevoerd alsook zelf-gerapporteerde ervaringen en veranderingen → dit geeft samen een goed beeld van de situatie.
- De metingen op school waren gericht op de bovenbouw, terwijl de oudervragenlijst gericht was op alle leeftijdsgroepen. Hierdoor was het mogelijk om naar een bredere leeftijdsgroep te kijken en leeftijdsverschillen te exploreren.
- Het feit dat ouders meerdere antwoordopties konden aankruisen bij wat hun kind meestal drinkt per eetmoment maakte de vragenlijst realistischer, maar tevens de interpretatie van de antwoorden complexer.

Aanbevelingen

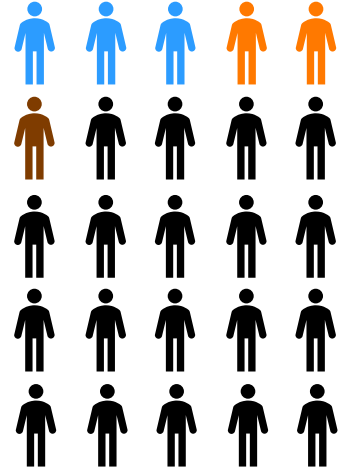
- Vervolgonderzoek is nodig om uitspraken te doen over het effect van het drinkmoment (ochtendpauze of lunch) op de acceptatie en deelname aan het Schoolmelk-programma.
- Verschillen tussen onderbouw en bovenbouw verder onderzoeken met objectieve metingen.
- Verder onderzoek naar het relatief lage gebruik van schoolmelk: welke factoren spelen hierbij een rol en heeft water-drink-beleid invloed hierop?
- Op een schoolmelk-dag dronken kinderen iets meer. Mogelijk leidt het Schoolmelk-programma tot iets meer aandacht voor het drinkmoment of is de tijd om te drinken net wat langer. Interessant om dit mee te nemen in verder onderzoek.
- Verder onderzoek naar de invloed van deelname school aan Schoolmelk-programma op de keuze die ouders en kinderen maken voor soort drinken op school met herhaaldelijke metingen gedurende de looptijd van het programma en erna.

Conclusie

Conclusies

- Water, (karne)melk en limonades zijn de meest gedronken dranken op school.
- Van de deelnemende kinderen (groep 5 t/m 8) dronk 29% (karne)melk vanuit het Schoolmelk-programma.
- Voor de meeste kinderen heeft deelname van de school aan het Schoolmelk-programma geen invloed op wat ze drinken.
- Voor circa 20% van de kinderen lijkt het Schoolmelk-programma hen te stimuleren om meer (karne)melk te drinken, in plaats van water of suikerhoudende dranken; terwijl 4% de andere kant op verschuift (van zuivel naar geen zuivel).

Referenties

- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Voedselconsumptiepeiling 2012-2016. Available from: <https://www.waarnederland.nl/>
- Gezondheidsraad. Zuivel - Achtergronddocument bij Richtlijnen goede voeding 2015.
- Luger, M., et al. Sugar-Sweetened Beverages and Weight Gain in Children and Adults: A Systematic Review from 2013 to 2015 and a Comparison with Previous Studies. *Obesity facts*, 2017. **10**(6): p. 674-693.

Met dank aan:

- Marije Kea & Odette Paling voor hun hulp bij de metingen op school
- De deelnemende scholen, kinderen en ouders

Bijlage

Consumptie in ml (SD) bij kinderen die op beide dagen hetzelfde dronken (N=67 → 59% van totaal)

	Niet-schoolmelk-dag	Schoolmelk-dag	P-verschil
Water (N=45)	196 (153)	260 (155)	0,005
Melk + karnemelk (N=9)	207 (42)	218 (99)	0,69
Limonade, ranja (N=8)	190 (117)	215 (125)	0,13
Gezoete melkdranken (N=2)	223 (45)	87 (123)	Kan niet N=2
Melkdranken zoetstof (N=1)	303	201	-
Light-frisdranken (N=1)	126	171	-
Vruchtendranken (N=1)	109	204	-

De stabiele waterdrinkers drinken significant meer water (64 ml) op een schoolmelk-dag vergeleken met een niet-schoolmelk-dag